



مهدی قره شیخو؛ مدیر سازمان دارالقرآن  
در گفت و گو با فصلنامه رشد آموزش قرآن:



## سازمان دارالقرآن الکبیر آمادۀ همکاری با آموزش و پرورش است

سازمان دارالقرآن، زیرمجموعه سازمان تبلیغات اسلامی است و در سال ۱۳۸۱ تشکیل شده است. مهدی قره شیخو، که از قاریان بین المللی جمهوری اسلامی ایران است با حکم حجت الاسلام والمسلمین سیدمهدی خاموشی، رییس سازمان تبلیغات اسلامی، مدیریت دارالقرآن را به دست گرفته است. به دفتر مرکزی سازمان دارالقرآن؛ در خیابان خواجه نصیرالدین طوسی رفتیم. گفت و گو درباره وظایف این مرکز، مسائل موجود در عرضه فعالیت های قرآنی در کشور و ارتباط سازمان دارالقرآن با وزارت آموزش و پرورش است.

گفت و گو: رمضانعلی ابراهیمزاده گرجی  
یونس باقری

● سپاس گزاریم به خاطر وقتی که در اختیار فصل‌نامه رشد آموزش قرآن قرار داده‌اید تا مخاطبان این مجله- دبیران دینی و قرآن مدارس کشور- با جناب عالی و وظایف سازمان دارالقرآن سازمان تبلیغات اسلامی آشنا شوند.  
ابتدا درباره خودتان بفرمایید.

○ در شهریورماه سال ۱۳۴۷ در محله امامزاده حسن، در جنوب غرب تهران، متولد شدم. از ۱۲ سالگی در مدرسه با قرآن کریم آشنا شدم. واسطه این آشنایی، معلم بسیار خوب ما در دوره راهنمایی تحصیلی بود. هنوز با ایشان ارتباط دارم و در آموزش و پرورش کار می‌کنم. از همان موقع در جلسه‌های قرآنی حضور یافته‌م که این کار هنوز هم کم و بیش ادامه دارد.

سال ۱۳۷۱ در مسابقه بین‌المللی قرآن که در ایران برگزار شد، در رشته قرائت قرآن به مقام اول دست یافته‌م. البته قبل از آن در رقابت‌های کشوری نفر اول شده بودم. طبق مقررات نفر اول مسابقات کشوری، در مسابقات بین‌المللی در ایران شرکت می‌کرد و نفر دوم به مسابقات مالزی اعزام می‌شد.

از سال ۱۳۶۶ جذب سازمان تبلیغات اسلامی شدم و در سال ۱۳۷۳ به عضویت کمیته قرآن شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی درآمدم. در همین سال، به فعالیت در دارالقرآن دانشگاه علوم پزشکی ایران نیز پرداختم. این دارالقرآن را جهاد دانشگاهی اداره می‌کرد. عضویت بنده در شورای هماهنگی سازمان، به سال ۱۳۷۵ بازمی‌گردد. از سال ۱۳۸۲ در کمیته قرآن سازمان دارالقرآن شروع به فعالیت کردم و از اواخر سال ۸۸ هم در مدیریت سازمان دارالقرآن خدمت می‌کنم.

#### ● برای سازمان دارالقرآن چه وظایفی تعیین شده است؟

○ می‌دانید که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، اولین مجموعه‌ای بود که به صورت تشکیلاتی به فعالیت در حوزه امور قرآنی پرداخت. در سال ۱۳۶۱ با تأسیس بخش قرآنی در معاونت فرهنگی سازمان، گسترش حوزه فعالیت قرآنی در سطح کشور تعقیب شد. آموزش با توجه به گرایش عموم مردم، بخش اصلی کار را تشکیل می‌داد. می‌توان گفت، بسیاری از نیروهایی که در کل استان‌ها در حوزه قرآنی در حال فعالیت هستند، در همان دهه ۶۰ در دارالقرآن پرورش یافتند و عده زیادی نیز از نیروهای آموزش و پرورش بودند که در دوره‌های تربیت معلم قرآن در اردوگاه شهید باهنر تهران شرکت می‌کردند. به طور کلی، در همه این سال‌ها، اصلی‌ترین فعالیت سازمان تبلیغات اسلامی، آموزش بوده است اما اوج فعالیت در حوزه قرآن، به دهه ۶۰ مربوط می‌شود.

● با توجه به فراز و نشیب فعالیت قرآنی در سازمان تبلیغات اسلامی، این فعالیت‌ها را به چند دوره می‌توان تقسیم کرد:

در کل فعالیت‌های قرآنی سازمان را به سه دوره می‌توان تقسیم کرد. دوره اول، از سال تأسیس سازمان تا سال ۱۳۷۳ که

دوره درخشانی به حساب می‌آید؛ در این دوره خیلی کارها انجام شد و بسیاری از طرح‌های قرآنی که هم‌اکنون در سطح کشور اجرا می‌شود، در همان موقع مطرح و اجرایی شدند.

دوره دوم که فاصله سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۰ را دربرمی‌گیرد، به دلایلی دوره کاهش و نزول فعالیت‌های قرآنی است.

دوره سوم با آمدن حجت‌الاسلام والمسلمین سید مهدی خاموشی (سال ۸۰) آغاز می‌شود. آقای خاموشی بر تقویت فعالیت‌های قرآنی در سازمان تأکید داشت. سرانجام هم سازمان دارالقرآن تشکیل شد و جایگاه فعالیت‌های قرآنی در سازمان استحکام پیدا کرد. از نظر نیروی انسانی و امکانات و بودجه نیز مورد توجه قرار گرفت.

در این دوره هم، آموزش محور کار قرار گرفت، اما به حوزه‌های دیگر مانند تبلیغات و مسابقات و جشنواره‌ها نیز پرداختیم. یکی از موضوع‌هایی که در این دوره به صورت جدی به آن توجه شد، سازمان‌دهی مشارکت‌های مردمی در حوزه فعالیت‌های قرآنی است. زیرا بر این باوریم که ورود مردم در کارهای قرآنی، ثمربخش‌تر است و بخش‌های دولتی هر قدر تلاش و سرمایه‌گذاری کنند، نمی‌توانند نیازهای مردم را مرتفع سازند. از سال ۱۳۸۴ تاکنون، برای بیش از ۱۰۰۰ مؤسسه قرآنی مردمی مجوز فعالیت صادر کرده‌ایم.

تأسیس خانه‌های روستایی قرآنی نیز در همین دوره آغاز شد و تاکنون حدود ۱۳۰۰ واحد خانه روستایی قرآنی فعالیت تشکیل شده است. این طرح با توجه به حضور بخش مهمی از جمعیت کشور در روستاها، کلید خورد. خانه‌های روستایی قرآنی، متولی کارهای مربوط به قرآن در روستاها به حساب می‌آیند.

نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم، آموزش مفاهیم قرآن و ورود به حوزه‌های پژوهشی نیز از دیگر فعالیت‌های سازمان در این دوره است که سرجمع به حدود ۴۰ عنوان فعالیت می‌رسد. باید به این نکته هم اشاره کنم: در سال ۱۳۸۷ در اساس‌نامه سازمان تبلیغات اسلامی، بازنگری انجام و نتیجه خدمت مقام معظم رهبری ارائه شد. ایشان اساس‌نامه را برای اجرا ابلاغ کرد. در اساس‌نامه ابلاغی به سازمان تبلیغات اسلامی، برای کارهای قرآنی، سه محور اصلی تعریف شد؛ یکی نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم، دوم، آموزش همگانی قرآن و سوم، سامان‌دهی مشارکت‌های مردمی در فعالیت‌های قرآنی.

#### ● این برنامه‌ها چگونه اجرا می‌شوند؟

○ بحث‌های کارشناسی، طراحی و تدوین برنامه را در سازمان مرکزی (سازمان دارالقرآن) انجام می‌دهیم. اجرای برنامه هم وظیفه سازمان تبلیغات اسلامی استان‌ها است.

برای آگاهی بیشتر عرض کنم که در مرکز هر استان، اداره کل سازمان تبلیغات اسلامی داریم که شعبه‌هایی در شهرستان‌ها دارد. دارالقرآن از واحدهای زیرمجموعه این ادارات کل به حساب می‌آید.

بازدید شوند. جدای از این، گروه‌هایی را از مرکز به استان‌ها می‌فرستیم تا بر کل برنامه‌های ابلاغی برای اجرا نظارت داشته باشند. گزارش گروه‌های اعزامی در شورایی مطرح می‌شود و نارسایی‌ها و ضعف‌های احتمالی به استان مربوط گزارش می‌شود تا برای رفع آن‌ها اقدام شود.

● **معیارهای بازرسی برای تعیین نقاط قوت و ضعف چیست؟**

○ خدمات آموزشی و حوزه تبلیغ و ترویج، هر کدام معیار خاص خود را دارد. در بخش مشارکت‌های مردمی، یعنی همان فعالیت مؤسسه‌های قرآنی، با توجه به مشخص بودن برنامه‌ها، عملکرد و شیوه کار بررسی می‌شود. برای نمونه، برنامه تفصیلی آموزشی که در اختیارشان قرار داده‌ایم، از ابتدای دوره تا پایان آن کاملاً واضح است.

در برنامه، چگونگی برگزاری آزمون ورودی، ساعات آموزشی، منابع آموزشی و نحوه امتحان‌ها تعیین شده است. مؤسسه نباید به سلیقه خودش، از منابع دیگر استفاده کند. سوابق علمی و میزان اطلاعات معلمان نیز ارزیابی می‌شود.

سطح مؤسسه‌ها را با درجه‌بندی مشخص کرده‌ایم؛ آن هم با ملاک‌هایی از پیش تعیین شده مانند: داشتن هیئت‌مدیره، داشتن فضای آموزشی استاندارد، رعایت بهداشت مناسب و دیگر ضوابطی که در دفترچه‌های مخصوص تدوین شده و در دست اداره‌های کل و شهرستان‌هاست. بدین ترتیب، کار بازرسی و نظارت آسان می‌شود و می‌توان نقاط قوت و ضعف را تعیین کرد.

● **آیا کسانی که در دوره‌های آموزشی این مؤسسه‌ها شرکت می‌کنند، باید شهریه هم بپردازند؟**

○ بخشی از هزینه را ما تأمین می‌کنیم. برای دوره‌های تخصصی، بخشی از شهریه را از شرکت‌کنندگان دریافت می‌کنند تا هم فعالیت فرد بیشتر و هم سبب گسترش و تداوم کار مؤسسه شود. میزان شهریه‌ای را که باید از داوطلب بگیرند، طبق دستورالعملی مشخص است.

● **همان‌طور که شما از مؤسسه‌هایی که بخواهند فعالیت قرآنی بکنند، حمایت می‌کنید، از طرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم «مرکز توسعه و ترویج فعالیت‌های قرآنی» به این نوع مؤسسه‌ها مجوز می‌دهد. آیا فرق نمی‌کند که متقاضیان برای گرفتن مجوز و خدمات حمایتی به کدام نهاد مراجعه کنند؟ اگر مجوز فعالیت را از ارشاد بگیرند، آیا شما از آن‌ها حمایت می‌کنید؟**

○ در حوزه قرآنی، مراکز متعددی فعالیت می‌کنند. تعداد مراکز البته خوب است، زیرا نیاز به کار در این زمینه زیاد است و در صورتی که همه هم تلاش کنند، باز قادر به برآوردن کامل نیازها نیستند

اما مشکل، نبود هماهنگی بین مراکزی است که فعالیت قرآنی دارند. این کار امکان آسیب‌رسانی نیز دارد. از جمله همین

زمان تأسیس سازمان دارالقرآن (سال ۱۳۸۱)، در کل کشور ۷۰ پست قرآنی داشتیم که به ادارات کل (مرکز استان‌ها) مربوط می‌شدند. با توجه به جهشی که در فعالیت‌های قرآنی پدید آمد، احساس کمبود نیروی انسانی متخصص کردیم و با حمایت رییس سازمان تبلیغات اسلامی، ۷۰ پست قرآنی به ۴۵۰ پست افزایش یافت. در پی آن، علاوه بر ادارات کل، باید در ادارات هر شهرستان نیز کارشناس قرآن جذب می‌کردیم که تاکنون برای ۳۰۰ پست، کارشناس مربوط جذب شده است. کارشناسان، اجرای برنامه‌های سازمان را به عهده دارند.

با عنایت به افزایش ابلاغ برنامه‌ها، بحث تشکیل مؤسسه‌های مردمی برای اجرای برنامه‌های قرآنی در دستور کار قرار گرفت. لذا مدیریت، نظارت، هدایت و نیز حمایت، با کارشناسان مرکز است و استان‌ها موظف شده‌اند تا ۸۰ درصد کارهای عملی و اجرایی را به این مؤسسه‌ها واگذار کنند. این کار سبب توسعه مشارکت مردمی می‌شود؛ ضمن این‌که کار در بخش مردمی با کیفیت بهتر اجرا می‌شود.

● **حمایت سازمان دارالقرآن از مؤسسه‌های قرآنی از چه جنبه‌هایی است؟**

○ اول حمایت مادی است. هر مؤسسه قرآنی که به ثبت می‌رسد و رسمیت قانونی را به سازمان دارالقرآن اعلام می‌کند، ما برای آغاز فعالیت تا سقف یک میلیون تومان، کمک بلاعوض به مؤسسه می‌کنیم. کمک دیگر، دادن برنامه‌های مدون برای اجراست.

با فراهم کردن تسهیلات از راه‌های گوناگون نیز حمایتشان می‌کنیم. برای مثال با صندوق مهر امام رضا (ع) مذاکره کردیم تا وام‌هایی از ۷ میلیون تا ۳۰ میلیون تومان با کارمزد کم به این مؤسسه‌ها بپردازند. با وزارت خانه‌های نیرو و نفت نیز مکاتبه داشتیم تا تعرفه‌های آب، برق و گاز آن‌ها را براساس تعرفه‌های آموزشی محاسبه کنند و موفق هم شدیم.

قرآن‌های مورد نیازشان را با قیمت مناسب در اختیارشان می‌گذاریم. می‌دانید که متأسفانه قیمت قرآن در کشور گران است. سال گذشته ما ۴۰۰ هزار جلد قرآن چاپ کردیم؛ بخشی را رایگان و بخشی را با قیمت تمام شده بین این مؤسسه‌ها توزیع کردیم. منابع آموزشی را با قیمت مناسب به آن‌ها می‌دهیم و تا حد ممکن، از مؤسسه‌های قرآنی مردمی حمایت خواهیم کرد. دبیران دینی و قرآن مدارس هم می‌توانند مؤسسه قرآنی تشکیل دهند ما هم مجوز می‌دهیم و هم حمایت مادی و معنوی می‌کنیم.

● **چگونه بر مؤسسه‌ها نظارت دارید؟**

○ طبق آیین‌نامه‌ای که برای نظارت تدوین کرده‌ایم، استان‌ها موظف به نظارت‌اند. باید در سال دو بار، از نزدیک شیوه‌های عملیاتی-اجرایی و کلاس‌های آموزشی مؤسسه‌های قرآنی

موردی که شما به آن اشاره کردید که نتیجه ناهماهنگی و تداخل کارهاست. غیر از ما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، استان‌داری‌ها و نیروی انتظامی هم، چنین مجوزهایی می‌دهند. بعضی نهادهای دیگر هم این اجازه را دارند.

براساس تکلیف قانونی که در سازمان دارالقرآن به‌عهده ما گذاشته شده و بدان اشاره کردم، درصددیم نظم و انضباطی در این بخش به وجود بیاوریم. تاکنون با دوستان در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان ثبت، گفت‌وگوهایی کرده‌ایم. غرض ما این است که براساس اسناد بالادستی موجود در کشور، هر نهاد و سازمانی فقط به وظیفه خودش عمل کند تا در کارها تداخل و ناهماهنگی به‌وجود نیاید. امیدواریم به‌زودی به نتیجه خوبی برسیم.

درباره بخش دیگر پرسش شما؛ برای ما فرقی نمی‌کند که کدام مؤسسه از کجا مجوز فعالیت گرفته است. ما به توانایی گردانندگان مؤسسه نظر داریم. ما در مواردی به مؤسسه مردمی فعال در حوزه قرآنی کمک می‌کنیم که طبق برنامه‌ای که از ما می‌گیرند و شرح آن گذشت، عمل کنند. به همین ترتیب، نظارت هم داریم. حال از سازمان تبلیغات مجوز گرفته باشند یا وزارت ارشاد یا جای دیگر!

● اگر معلمان قرآن آموزش و پرورش در استان‌ها بخواهند مؤسسه‌ای در زمینه کارهای قرآنی تأسیس کنند، باید چه توانایی‌ها و امکاناتی داشته باشند؟ برای گرفتن مجوز به‌کجا بروند؟

○ متقاضی‌ها باید به سازمان تبلیغات اسلامی استان‌ها رجوع کنند و فرم‌های مربوط را بگیرند تا با شرایط اعطای مجوز آشنا شوند. از جمله، باید امکانات سخت‌افزاری داشته باشند. اصل همان است که به سازمان محل اقامت خود بروند. در آن‌جا ضمن تشکیل پرونده، از امکانات در

خواست‌کننده بازدید می‌شود. در صورت تأیید، پرونده را برای ما در مرکز می‌فرستند. اگر در این‌جا تأیید نهایی شد، برای اداره ثبت ارسال می‌کنیم تا مجوز صادر شود.

● آموزش و پرورش در استان‌ها، ۶۰۰ واحد دارالقرآن و صدها مدرسه قرآن دارد. اگر مدیران این مراکز به دفاتر شما در استان‌ها و شهرستان مراجعه کنند، می‌توانند از امکانات در اختیار شما برای فعالیت خود بهره ببرند؟

○ اگر بخواهند مجوز بگیرند، طبق روالی است که عرض کردم.

● مجوزی که از آموزش و پرورش دارند، کفایت نمی‌کند؟

○ اکنون هم با دارالقرآن‌ها و مدرسه‌های قرآن آموزش و پرورش ارتباط داریم. دارالقرآن‌ها و مدارس قرآنی فعال‌تر، از امکانات قرآنی سازمان استفاده می‌کنند.

● ولی تا آن‌جا که ما اطلاع داریم این استفاده‌ها به‌صورت رسمی نیست.

○ اگر قرار باشد همکاری رسمی باشد، با آموزش و پرورش حرف جدی داریم. از اولین جاهایی که بنده برای اعلام همکاری نامه نوشتم، وزارت آموزش و پرورش است. نامه مفصلی را برای وزیر آموزش و پرورش فرستادم. در این نامه یادآوری کردم که با توجه به حساسیت جایگاه این وزارت‌خانه، سازمان دارالقرآن وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی، ظرفیت‌ها و امکاناتی دارد که می‌تواند به آموزش و پرورش مدد برساند. ما قادریم به آموزش و پرورش خیلی کمک کنیم.

از جمله می‌توانیم با گذاشتن کلاس‌ها و دایر کردن کارگاه‌ها، اطلاعات معلمان قرآن را به‌روز کنیم.

این توانایی را داریم که در مدت سه سال

برای کل معلمان قرآن، کلاس‌های

دانش‌افزایی تشکیل دهیم. برای

نمونه در سال تحصیلی ۸۸-

۸۷، این کار را در استان کرمان

## یکی از موضوعات

### مورد توجه سازمان

تبلیغات اسلامی، سازمان‌دهی مشارکت‌های مردمی در فعالیتهای قرآنی است. از سال ۱۳۸۴ تاکنون برای بیش از ۱۰۰۰ مؤسسه قرآنی مردمی در سراسر کشور مجوز صادر شده است



برای حدود ۱۵۰۰ معلم انجام دادیم. ابتدا با مدیرکل آموزش و پرورش استان هماهنگ شد و بعد کلاس‌ها را دایر کردیم.

تعداد مؤسسه‌های قرآنی سازمان دارالقرآن به ۱۰۰۰ واحد می‌رسد. این مؤسسه‌ها با نیروهای متخصص خود می‌توانند به آموزش و پرورش کمک قابل توجهی ارائه دهند. وزارت آموزش و پرورش می‌تواند بگوید، مثلاً آموزش قرآنی ۱۰۰ هزار نفر از دانش‌آموزان را کارشناسان قرآنی مؤسسه‌های مرتبط با سازمان دارالقرآن تقبل کنند. ما این کار را انجام می‌دهیم.

● حال که گفت‌وگو به آموزش و پرورش کشید و جناب‌عالی درباره کمک به آموزش معلمان قرآن یا درس قرآن دانش‌آموزان اشاره کردید، باید به نکته مهمی اشاره کنم. در هر نهاد آموزشی، به‌ویژه در آموزش و پرورش، آموزش به‌صورت مجموعه‌ای هدفمند مطرح می‌شود. در آموزش و پرورش، آموزش معلمان، کتاب‌های درسی و وسایل کمک آموزشی، به‌صورت بسته‌های آموزشی دیده می‌شود. اگر سازمان دارالقرآن بخواهد برای معلمان قرآن کلاس‌های دانش‌افزایی تشکیل دهد، باید اساس آموزش چنان باشد که معلم بتواند کتاب درسی را برای دانش‌آموزان در کلاس بهتر آموزش بدهد. نمی‌شود معلمان آموزش و پرورش را براساس منابع آموزشی رایج در سازمان تبلیغات اسلامی یا دارالقرآن‌های این سازمان آماده تدریس کرد.

○ به نظر بنده اگر معلمان به روش آموزشی مسلط باشند و به اطلاعات لازم قرآنی اشراف داشته باشند، می‌توان در جلسات محدودی آن‌ها را با نحوه تدریس در آموزش و پرورش هم آشنا کرد.

● معلمان آموزش و پرورش سه گروهند: گروهی که در دوره ابتدایی تدریس می‌کنند. گروه معلمان دوره راهنمایی و معلمان دوره دبیرستان. به نظر شما آنانی که نیاز به دوره‌های آموزشی شما دارند، در کدام گروه قرار دارند؟

○ به مجموعه آموزش و پرورش نظر دارم. شاید در جریان قرار گرفته باشید که بنده در ۸ سال گذشته در مناطق مطرح استان تهران، دوره‌های آموزشی دایر کردم و هم از شرکت‌کنندگان امتحان گرفتم. نمی‌خواهم اسمی از مناطق ببرم اما در کلاس یک منطقه ۲۲۰ نفر از معلمان قرآن و مربیان

پرورشی شرکت داشتند و در یکی از

شهرستان‌های استان تهران حدود ۱۴۰

نفر در دوره آموزشی حضور یافتند. از

این عده آزمون ورودی گرفتیم حدود

۸۰ درصدشان نمی‌توانستند قرآن را

با کیفیت لازم بخوانند.

● معلمان چه مقطعی بودند؟

○ از دوره‌های راهنمایی و دبیرستان

بودند اما شک دارم که معلمان دوره

ابتدایی بودند یا خیر!

خدمت شما باید این توضیح را بدهم، کسانی که دینی و قرآن را در دبیرستان تدریس می‌کنند، بیش از ۹۵ درصدشان مدرک کارشناسی الهیات و معارف اسلامی دارند و هم چنین ۷۰ تا ۸۰ درصد معلمان قرآن دوره ابتدایی، مدرک کارشناسی گرفته‌اند که قرآن هم تدریس می‌کنند. در این دوره، ۳۰۰ هزار نفر کار تدریس فارسی و ریاضی و درس دیگر را به‌عهده دارند. چند سالی است بخش‌نامه داده‌اند که این عده از معلمان، می‌توانند قرآن هم تدریس کنند. به همین علت تأکید دارم که مشخص شود، معلمان کدام دوره بودند که نمی‌توانستند درست قرآن را از رو بخوانند؟ توضیح دیگر این است که معلم ابتدایی که کتاب قرآن را تدریس می‌کند، فقط لازم است آيات موجود در این کتاب را بخواند. آیا لازم است قادر به قرائت تمام آيات قرآن باشد؟ اگر این توانایی را داشته باشد، عالی است اما انتظار آموزش و پرورش از معلم ابتدایی، احاطه به آن حدی است که در کتاب درسی آمده است. در این وضعیت، شما اگر از این معلم از قسمت‌های دیگر قرآن امتحان بگیرید، احتمال دارد که نتواند پاسخ بدهد.

○ از نظر من اشکال دارد. کسی که به کسوت معلمی درآمده است، نباید به حداقل اکتفا کند. می‌دانید خیلی از دانش‌آموزان در جلسات قرآنی خارج از مدرسه و در کلاس‌های مؤسسه‌های قرآنی حضور می‌یابند. اگر دانش‌آموزی از معلمش درباره مطلبی خارج از کتاب پرسید، آیا معلم قرآن باید بتواند پاسخ وی را بدهد یا نه؟!

به نظر من تعداد دانش‌آموزانی که در جلسات قرآن خارج از مدرسه شرکت می‌کنند ۳٪ نیز نمی‌شود.

از نظر بنده، کسی که معلم قرآن می‌شود، باید اطلاعات لازم درباره قرآن به همراه مهارت تدریس، هر دو را داشته باشد. خوب است ولی تا زمانی که نتوانیم نیروهای ماهر تربیت کنیم باید به حداقل‌ها اکتفا کنیم.

○ این مورد را هم اضافه کنم بد نیست. وقتی برای پست سازمانی قرآن می‌خواستیم نیروی کارشناس جذب کنیم، گزینش متمرکز را در سازمان مرکزی قرار دادیم. دارندگان مدارک کارشناسی و کارشناسی

ارشد قرآنی می‌آمدند. خیلی از این افراد نمی‌توانستند قرآن را از رو بخوانند. مدارک کارشناسی قرآن داشتند، اما به این علت که فقط اطلاعاتی را به آنان منتقل کرده بودند و کار مهارتی با آنان نشده بود، نمی‌توانستند قرآن را بخوانند. در نتیجه، اگر معلم توانایی حداکثری نداشته باشد، باید دارای توانایی حد وسطی باشد تا از عهده

## به دلیل سکونت

### بخش مهمی از جمعیت

کشور در روستاها، ۱۲۰۰ واحد  
خانه‌های روستایی قرآنی فعال

در روستاها تشکیل دادیم.

خانه‌های روستایی، متولی

فعالیت‌های قرآن در این

مناطق به حساب می‌آیند

تدریس و پاسخ به پرسش‌ها برآید.

● در دوره‌های آموزشی که می‌خواهید برای معلمان آموزش و پرورش برگزار کنید، آن‌ها را فقط به روخوانی و روان‌خوانی قرآن مسلط می‌کنید یا توانایی‌های دیگر هم پیدا می‌کنند؟

○ در دوره‌های آزاد تربیت‌معلم که برگزار می‌کنیم، عده‌ای از معلمان آموزش و پرورش هم شرکت می‌کنند. در این دوره‌ها یک بسته آموزشی تعریف شده است که باید در ۲۶۰ ساعت تدریس شود. بخشی از این بسته به صورت مستقیم به آموزش تخصصی حوزه قرآن مربوط است. بخش دیگر، از نیازهای معلم است که باید در آن زمینه‌ها اطلاعات لازم را برای ایجاد ارتباط درست با متعلمان داشته باشد؛ مانند روان‌شناسی و فن بیان.

● در دوره آموزشی که در کرمان اجرا کردید و به گفته شما، معلمان قرآن به روخوانی و روان‌خوانی مسلط شدند، از کدام منابع آموزشی استفاده شد؟

○ در ابتدای این دوره‌ها دو کار انجام می‌دهیم که در کرمان هم همین‌گونه عمل کردیم. ابتدا آزمون گرفتیم. در این آزمون، کسانی که در روخوانی و روان‌خوانی قرآن مشکلی نداشتند، گواهی‌نامه‌ای مبنی بر احاطه به روخوانی و روان‌خوانی قرآن دریافت کردند.

بعد آزمون روش تدریس گرفتیم؛ آن هم به صورت کار عملی. مثلاً خواستیم در پای تابلو، درسی را تدریس کند. افرادی که در تدریس توانایی کافی داشتند، تأیید شدند، اما آنانی که در تدریس ضعف داشتند، در کلاس روش تدریس شرکت کردند و طبق برنامه پیش رفتیم.

● در آموزش معلمان قرآن از چه رسم الخطی استفاده می‌کنید؛ رسم الخط ایرانی یا رسم الخط دیگر می‌دانید که در آموزش و پرورش، معلم و دانش‌آموز ابتدایی از قرآن کم‌علامت استفاده می‌کنند و با علائم اضافی صداهای کشیده و برخی موارد دیگر آشنایی ندارند. لذا نیازی به آموزش هم ندارند.

● یعنی نیازهای آموزش و پرورش را می‌شناسند؟

○ بلی! به موضوع دیگری هم در این دوره‌ها توجه داریم و آن ایجاد انگیزه در معلم است که البته

به پررنگی بخش‌های دیگر نیست. وجود انگیزه در معلم قرآن، در پیشرفت کارش خیلی تأثیر دارد. معلم با انگیزه با جان و دل به کار می‌چسبد و قصدش فقط رفع تکلیف نیست. ما هر دو نوع معلم را دیده‌ایم؛ با انگیزه و بی‌انگیزه. آنانی که تخصص دارند ولی علاقه و انگیزه ندارند. کسانی هم که انگیزه کار دارند، اما دانش لازم را

ندارند، باید در هر دو زمینه تلاش کرد. ما تا آن حد که وقت و امکانات اجازه بدهد، در هر دو زمینه کار می‌کنیم.

● دبیرخانه نهضت قرآن آموزی، چند سالی در سازمان دارالقرآن که اکنون جناب عالی مدیریت آن را دارید، مستقر بود. بودجه و امکانات مربوط را هم گرفته‌اید. اما شورای انقلاب فرهنگی با تصویب منشور توسعه فرهنگ عمومی قرآن، مدیریت آن را به وزارت آموزش و پرورش سپرده است. بفرمایید در این مجموعه برای جایگاه دارالقرآن (وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی) چه تعریفی کرده‌اند؟ ضمن این‌که با توجه به منشور مورد اشاره، احتمال انتقال دبیرخانه مستقر در سازمان دارالقرآن به آموزش و پرورش وجود دارد.

○ در شعار خیلی حرف‌ها گفتند، ولی در عمل هیچ نکردند! این عنوان در برنامه سوم توسعه کشور آمد، اما تا سه سال هیچ اقدامی نکردند. در سال چهارم، ما ریزنی کردیم؛ یعنی در آخرین سال اجرای برنامه سوم توسعه، آیین‌نامه مربوط تصویب شد. این عنوان در برنامه چهارم توسعه هم دیده شد، ولی حمایت نکردند. یعنی ساختار آن، کارآمد نبود. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به‌عنوان رییس معرفی شد و در سازمان تبلیغات اسلامی، دبیرخانه را مستقر کردند. بیش از ۱۰ دستگاه عضو بودند که بسیاری از آن‌ها هیچ ارتباطی با کار قرآنی نداشتند. در نتیجه انگیزه هم برای فعالیت نداشتند. رییس نهضت قرآن آموزی هم حمایت نکرد. عنوانی مصرف شد بدون فایده!

● برگردیم به کار سازمان دارالقرآن. تا آن حد که در جریانم، دارالقرآن دوره‌های آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم را دایر می‌کرد. دوره‌های ۶ ماهه تجوید تشکیل می‌داد. بفرمایید سازمان دارالقرآن در رویکرد آموزشی جدید، به چه مواردی توجه دارد؟

○ ما سه حیطة آموزشی را تعریف کرده‌ایم؛ آموزش‌های عمومی، آموزش‌های متوسط و آموزش‌های تخصصی. یعنی از حداقل آموزش مربوط به روخوانی را در سطح عمومی داریم تا آموزش روان‌خوانی و مفاهیم و سطح یک تجوید.

● مفاهیم را در چه سطحی و از چه منبعی بی‌می‌گیرید؟

○ از کتاب آقای مسعود وکیل برای آموزش مفاهیم استفاده می‌کنیم که مفاهیم هم سطح‌بندی دارد.

● پس در دارالقرآن از همان آغاز آموزش عمومی، همراه با روخوانی، مفاهیم را هم آموزش می‌دهید؟

○ این‌طور نیست. آموزش عمومی نیز براساس یک بسته دنبال

ما سه سطح  
آموزشی را تعریف  
کرده‌ایم؛ آموزش‌های عمومی،  
آموزش‌های متوسط و  
آموزش‌های تخصصی. یعنی  
از حداقل آموزش مربوط به  
روخوانی را در سطح عمومی  
داریم تا آموزش روان‌خوانی و  
مفاهیم و سطح یک تجوید

می‌شود؛ آن هم در سه سطح: اول روخوانی، بعد روان‌خوانی و سرانجام آموزش مفاهیم.

● پس در دوره آموزش عمومی، افراد می‌توانند فقط در برخی از دوره‌ها شرکت کنند؛ یعنی یک نفر می‌تواند در دوره روخوانی و روان‌خوانی شرکت کند، ولی در دوره آموزش مفاهیم حاضر نشود.

○ درست می‌فرمایید. در کل، آموزش ما از سطح روخوانی آغاز می‌شود و تا دوره تخصصی تربیت معلم و مدرس، قاری و حافظ، ادامه می‌یابد. حجم کار آموزشی ما در دوره‌های عمومی و متوسطه خیلی زیاد است، اما در دوره تخصصی از حجم کار کاسته می‌شود و به کادرسازی و تربیت معلم می‌پردازیم؛ آن هم کسانی را می‌پذیریم که ویژگی این کار را دارند.

● آیا اکتفا به آموزش روخوانی و روان‌خوانی، تعریف ناقصی از آموزش قرآن نیست؟

○ مجبوریم مقدماتی را آموزش بدهیم که برای آموزش موضوع‌های اصلی پایه‌ای است. به همین علت، در دوره‌های آموزشی، بحث‌های مفاهیم و تفسیر را در قالب‌های متفاوت گنجانده‌ایم. شرکت در این دوره، برای همگان آزاد است، اما نمی‌توان اجبار کرد که اگر کسی در کلاس روخوانی شرکت کرد، باید در کلاس روان‌خوانی و مفاهیم هم شرکت کند.

● بنابراین آموزش روخوانی با آموزش مفاهیم در هم تنیده نیست؟

○ این کار را به صورت دیگری آغاز می‌کنیم؛ زیرا احساس کردیم که باید در شیوه‌های آموزشی تجدیدنظر کنیم. در

مواردی باید به سمت آموزش محتوایی برویم.

● چه فایده دارد که دارالقرآن به یک نفر خواندن قرآن بیاموزد. و وی از اول تا آخر قرآن را بخواند و هیچ چیز نفهمد؟ باید با تغییر راهبرد آموزش قرآن، آموزش روخوانی را با فهم همراه کنیم؛ یعنی آموزش کاربردی‌تر شود.

○ با حرف شما می‌توان این نتیجه را گرفت که قرآن‌خوانی چه فایده‌ای دارد؟ یعنی فایده‌ای ندارد! اما این جوری هم نیست که بی‌فایده باشد. تدبیر پس از آن میسر است که بتوانی قرآن را بخوانی. تأکید هم بر خواندن قرآن تا حد ممکن شده است.

● نه این که همه اصالت در خواندن بدون فهم باشد.

○ خواندن قرآن هم اصالت دارد. خواندن قرآن بی‌فایده نیست. حتماً نباید همراه با فهم باشد. این‌جا بحث روان‌شناسانه مطرح است. اگر خواندن قرآن همراه با فهم آیات باشد که خیلی خوب است.

دبیران قرآن  
مدارس موسسه قرآنی  
تشکیل دهند ما هم مجوز  
می دهیم و هم حمایت  
مادی و معنوی می کنیم



● درست است که خواندن قرآن اصالت دارد، ولی هیچ‌جا نداریم که قرآن بخوان معنی آن را نفهم. در این صورت نباید دنبال فهم آن برویم؟

○ از اتفاق، بر فهم قرآن و تدبر در آن مکرر تأکید شده است؛ مثلاً: افلا یتدبرون القرآن و...

○ تدبر با فهمیدن تفاوت دارد...

● چه طور شما می‌توانید در قرآن تدبر کنید، وقتی معنی آن را نفهمید؟! لازمهٔ تدبر، فهم معناست.

○ فهمیدن با ترجمهٔ متن عربی مثلاً به فارسی، ارتباط پیدا می‌کند. فارسی‌زبان از طریق ارتباط با ترجمهٔ متن عربی می‌تواند آن را بفهمد. اما تدبر با تعقل و اندیشه‌ورزی ارتباط می‌یابد. لذا می‌خواهم عرض کنم، قرآن می‌گوید قرآن را بخوانید، نه این که بخوانید و هیچ نفهمید.

○ کسی نمی‌گوید قرآن بخوانید و هیچ نفهمید. چنین چیزی را هیچ‌کس تأیید نمی‌کند.

در کل کشور، آموزش قرآن را در روخوانی خلاصه می‌کنند و چیز دیگری نصیب فراگیر نمی‌شود. مقام معظم رهبری چند بار فرمودند- متن سخنان موجود است- من قبلاً فکر می‌کردم خواندن یک سوره تا پایان، خاصیتی دارد. اهل‌بیت (ع) برنامه‌شان این نبود که قرآن را برای تمام کردن بخوانند، بلکه آیه‌ای را می‌خواندند و معنایش را هم می‌فهمیدند.

● شما رویکرد آرمانی دارید. در برخی مواقع، در مورد آموزش قرآن، مرزهای آرمانی مطرح می‌شود، درحالی‌که به این ترتیب، رسیدن به موقعیت حداقلی را هم از دست می‌دهیم.

○ در روایت داریم که اگر سواد خواندن قرآن را نداری یا نابینایی، هر روز چند بار قرآن را باز کن و جلوی صورت بگیر. چرا؟ زیرا کلمات قرآن، خاصیتی دارند تأثیرگذار. ماجرای کربلایی کاظم را می‌دانید که بی‌سواد بود. ایشان را نزد آیت‌الله بروجردی بردند. آیت‌الله بروجردی برای این که او را آزمایش کند، کتاب دعا را جلویش گذاشت و گفت بخوان. کربلایی کاظم گفت: از این صفحه فقط پنج کلمه قرآنی است. پرسید از کجا متوجه شدی؟ پاسخ داد: این پنج کلمه نورانی است. بقیهٔ کلمه‌ها تاریک‌اند.

می‌خواهم بگویم، ارتباط حداقلی و حداکثری با قرآن داریم. به عبارت دیگر، ارتباط با قرآن مانند یک بستهٔ ارتباطی است. هر کدام در جای خودش اصل است. فیلم بستری بودن امام خمینی (ره) را در بیمارستان دیده‌اید که در حالت بیماری، قرآن می‌خواند. نباید به بهانهٔ فهم و تفسیر، خواندن قرآن مخدوش شود. اما در این حد ماندن و فقط روی خواندن تکیه کردن هم غلط است.

اما اکنون به آن رویکردی که اشاره داشتید، احساس نیاز

می‌کنیم. به نظر ما شاید دیگر ایجاد دوره‌های آموزشی صرفاً با هدف روخوانی و فراگیری صوت و لحن نتواند فراگیر شود؛ این آموزش‌ها متقاضیان خاص خود را دارد. اما گروه بسیار کثیری که می‌توانند قرآن را از رو بخوانند، ممکن است بپرسند که خب، این حد از ارتباط با قرآن کریم چه گرهی از مشکل را حل می‌کند؛ حال می‌خواهد مشکل شخصی و خانوادگی باشد، یا اجتماعی. آیا خواندن قرآن برای مراسم سوگواری به کار می‌آید؟

با توجه به این وضعیت، سازمان دارالقرآن دو موضوع را در دستور کارش قرار داده است:

الف) بازبینی در برنامه‌های آموزشی را دنبال می‌کنیم، با این هدف که روح حاکم در آموزش روخوانی، تربیت قرآنی باشد. در تربیت قاری هم، همین روح باید حاکم باشد و قاری را به سمت و سوی انسان قرآنی هدایت کند. نتیجه این نباشد که قاری خیلی خوب بتواند قرائت کند، اما اخلاق قرآنی نداشته و از همگان طلب‌کار باشد. به همین دلیل، «معاونت مطالعات راهبردی قرآنی دارالقرآن» گروهی را سازمان داده است تا نظام تعلیم و تربیت قرآنی را با رویکرد آموزشی آماده کند. از این نظام به‌صورت مستقیم، در دوره‌های آموزشی استفاده خواهد شد. در حقیقت، با این کار، نظام آموزشی به سمت و سوی ویژه‌ای هدایت می‌شود.

ب) در زمینهٔ ایجاد «کارگاه آموزشی مهارت‌های زندگی قرآنی» با توجه به تجربه‌هایی که داشته‌ایم، درصددیم این کارگاه‌ها را سازمان‌دهی و گسترش بدهیم. اصول آموزشی در این کارگاه‌ها مبتنی بر اصول قرآنی است تا با توجه به اصول قرآنی، بتوانیم در موقعیت‌های متفاوت زندگی، براساس تعلیم قرآنی تصمیم بگیریم.

تاکنون بیشتر با هدف کادرسازی، حدود ۵۰ دوره از این کارگاه‌ها را به‌ویژه در محیط‌های دانشگاهی برگزار کرده‌ایم.

این تغییرات در برنامه‌های ما براساس نیازهای جامعه به‌وجود آمده است تا قادر به پاسخ به دأئقه‌های گوناگون در استفاده از فایده‌های قرآن باشیم. لذا در حوزهٔ تربیت قرآنی، یکی قاری می‌شود. دیگری با توجه به موقعیت و علاقه‌اش می‌رود دنبال محتوای اخلاقی و اجتماعی قرآن، تا بتواند به صورت مستقیم در زندگی خود از آن بهره بگیرد.

امیدواریم قادر به تأمین ابزار و امکانات لازم برای گسترش برنامه‌های جدید باشید که بر محور تربیت قرآنی تمرکز یافته است.